

Het 'informele' perceptieonderzoek

door Jack Leijssen (januari 2017)

Hieronder een anekdote, meegemaakt in mijn tijd op het IPO. Alles bij elkaar heb ik daar twee en een half jaar gezeten in twee periodes van een jaar en nog wat losse stukjes erna. Van ongeveer 1979-1982 en in 1988. Van dit verhaal bestaan er vele getuigen. Ik denk niet dat er al iets over geschreven is.

Op het Instituut voor Perceptie Onderzoek (IPO) was het soms een komen en gaan van mensen. Het was een samenwerkingsverband tussen Philips en de TUE (destijds heette dat nog de TH). Aan die onderzoeken deden natuurlijk TH-medewerkers, schoonmakers, hoogleraren en studenten mee. Ook op kinderen en bejaarden werd er perceptie onderzoek gedaan. Misschien waren dit nog wel de belangrijkste groepen. De leeftijden varieerden werkelijk van 8 tot 88 jaar.

Mensen die meewerkten aan een onderzoek als proefpersoon kregen hier een vergoeding voor. Soms werden ze thuis met een taxi opgehaald en weer teruggebracht. Voor de studenten onder de proefpersonen, ik denk de meerderheid, gold dit laatste natuurlijk niet. Zelf heb ik ook regelmatig met een onderzoek meegedaan, meestal was het dan de bedoeling om de testopstelling te testen. Ik was een vaste Philips medewerker dus uiteraard zonder er een extra vergoeding voor te krijgen.

Proefpersonen die met de taxi kwamen, fietsers uit de fietsenstalling, en vaste medewerkers maakten gebruik van de ingang aan de achterzijde van het IPO gebouw. De werkplaats keek uit op deze ingang. Voor de ramen van de werkplaats zat zonwering (luxaflex) die meestal in een dusdanige stand stond dat de zon werd geweerd, de mensen vanuit de werkplaats wel naar buiten konden kijken maar de mensen van buiten niet naar binnen konden kijken.

Op het moment dat er een proefpersoon uit de taxi stapte of dat er iemand vanuit de fietsenstalling of parkeerplaats naar deze ingang toeliep vond er al direct een eerste, zij het informeel, perceptie onderzoek plaats. Niemand was zich hier van bewust behalve de mensen die vanuit de werkplaats naar buiten keken. Zij deden hun eigen onderzoek los van iedere formele wetenschappelijke doelstelling.

Mensen die de achteringang gebruikten konden op een zeker moment een glimmende gulden tussen de straatstenen zien liggen. Deze was door de "onderzoekers" in de werkplaats gepolijst zodat die extra mooi blonk. Dan was er het moment dat de persoon in kwestie, na even te hebben rondgekeken of iemand het zag, de gulden wilde oprapen en erachter kwam dat deze gulden muurvast aan de grond zat. Dit kwam omdat dezelfde mensen die achter de luxaflex in de werkplaats gniffelend alles stonden te aanschouwen, aan deze gulden een lange stalen pen hadden ge(hard)soldeerd, deze pen was stevig en diep tussen de straatstenen verankerd.

Het informele perceptie onderzoek leverde de volgende gegevens op:

- a) Ziet een "proefpersoon" überhaupt deze mooi glimmende gulden liggen? Het is voorgekomen dat mensen voorbij liepen naar de grond keken en de gulden niet zagen liggen. En geloof me, een gulden was destijds (1980) voor alle lagen van de bevolking, nog echt wel de moeite waard om er even voor te bukken.
- b) Het aantal keren dat iemand rondkijkt of hij ongezien de gulden kan oprapen. Je kent het wel, met de voet erop gaan staan, even de neus snuiten, nonchalant rondkijken en dan gauw bukken.
- c) Hoe subtiel wordt er naar de gulden gegrepen? sommigen deden dit met een onwaarschijnlijke onopvallendheid. Weer anderen begonnen meteen inhalig aan de gulden te plukken.
- d) De hardvochtigheid om deze gulden los te krijgen van de straatstenen. Hetgeen met de hand een vrijwel onmogelijk zaak was. Maar sommige "proefpersonen" dachten, die zit vastgelijmd aan de stenen en dat peuter ik wel even los.
- e) En tot slot als onze "proefpersonen" een uurtje later terug, of weer buiten kwamen, en het nogmaals probeerden.

Een storend element tijdens dit onderzoek waren toch wel de taxichauffeurs die het ook probeerden. Onder normale omstandigheden zou, gezien de degelijkheid van de mechanische constructie, deze gulden daar tot diep in de eeuwigheid gelegen kunnen hebben.

Ware het niet dat, helaas na een week al, een van de taxichauffeurs plotseling een zwaar breekijzer tevoorschijn haalde, de gulden los wrikte en zich meteen met zijn taxi uit de voeten maakte. Weg gulden met ijzeren pen en voor toeschouwers ('onderzoekers') vanuit de werkplaats was het afgelopen met de pret.

Wat blijft is de gelaatsuitdrukking van de taxichauffeur tijdens het los wrikken, dat viel nog best tegen, en hij moet zich verbaasd hebben over de enorme lengte van die ijzeren pen die we met een hamer tussen de straatstenen hadden vastgeslagen.